TESTOVÁ ÚZKOST ŽÁKŮ NIŽŠÍHO SEKUNDÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

TEST ANXIETY IN LOWER SECONDARY PUPILS

Erik Šejna[1]

[1] Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Testová úzkost představuje mezinárodně rozšířený koncept zahrnující emocionální, fyziologickou, kognitivní a behaviorální reakci na situace testového charakteru, ve které je jedincův výkon hodnocen. Přemíra testového strachu u žáků má za následek dlouhodobé snížení výkonu ve škole, zhoršení vzdělávacích výsledků, podstatný pokles žákovy sebedůvěry a sebehodnocení, a nebo také záškoláctví. Rozsáhleji však tato problematika na území České republiky zkoumána nebyla. Výzkum si tedy klade za cíl zjistit, do jaké míry se žáci nižšího sekundárního vzdělávání potýkají s testovým strachem a jak významně tento strach koreluje s jejich vnímanou self-efficacy, vzdělávacími výsledky, vnímanou sociální úzkostí, třídním klimatem a jejich demografickými údaji. Následujícím cílem výzkumu bude rovněž adaptovat zahraniční škálu *Children Test Anxiety Scale* a otestovat ji její použití pro populaci českých žáků. Jelikož sběr dat proběhne v září 2022, na konferenci bude prezentována finální podoba metodologie otestovaná pilotáží.

Klíčová slova: *testová úzkost, testový strach, strach ve škole, školní strach*

Abstract

Test Anxiety represents an internationally recognised phenomenon involving emotional, physiological, cognitive and behavioural reaction to different test situations in which the pupil's performance is being evaluated. The excess of TA can result in long-term decrease of pupil's performance at school, lower grade a significant impact on pupil's self-efficacy and well-being, as well as truancy. As regards Czech schools, the TA has not yet been widely tested and analysed. Our research thus aims at discovering the level of pupils' TA in lower-secondary education and clarify the role of its determinants such as educational results,

social anxiety, self-efficacy, class climate or demographic characteristics of respondents. For the purpose of follow-up research, the *Children Test Anxiety Scale* shall be adapted and tested on the population of Czech pupils. Since the data collection will take place in September 2022, the final shape of methodology, as tested by piloting, will be presented at the conference.

Keywords: *Test Anxiety, School Anxiety, Fear of Failure, Fear at school*

1 ÚVOD

Testová úzkost je mezinárodně rozšířeným konstruktem, který je odbornou komunitou pokládán pod drobnohled již téměř 7 desetiletí. Během této doby si testová úzkost zasloužila poměrně velkou míru pozornosti stovek výzkumníků, kteří se snažili odhalit její podstatu a vliv na jedincův well-being či jeho školní realitu.

2 TEORIE

Testová úzkost zahrnuje emocionální, fyziologickou, kognitivní a behaviorální reakci na situace testového charakteru, ve které je jedincův výkon hodnocen. Podle jedné z původních studií (Hill, 1972) se testová úzkost objevuje již ve 2. třídě a její intenzita se postupně vyvíjí (s markantně vyšší mírou u dívek). Během povinné školní docházky se konstrukt ukázal být významně spjatý nejen s pohlavím, ale rovněž se vzdělávacími výsledky, zhoršeným školním výkonem či nutností opakovat ročník. Po stránce ostatních korelátů bylo zjištěno, že míra testové úzkosti významně souvisí se self-efficacy (Dubois & Tevendale, 1999; Peleg, 2010), sociálním statusem rodiny (Chen, 2012), sociální podporou (Sarasona et al., 1981), sociální úzkostí (Gamer, et al., 2008) či školním klimatem (Yang, 2012).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

K měření testové úzkosti výzkumu bude adaptován dotazník *Children Test Anxiety Scale* (CTAS) zkonstruovaný na půdě univerzity ve Virginii. Jeho autor, Douglas Wren et al. (2007), ho zkonstruoval na základě pečlivého studia literatury

a dotazník byl za dobu své existence mnohokrát testován a adaptován. Dotazník měří převážně tři hlavní faktory (myšlenky, autonomní reakce a mimotestové chování). Finální podoba dotazníku obsahuje 30 položek se standartními odpověďmi pomocí Likertovy škály. Dalšími dotazníky administrovanými spolu s CTAS bude 6 faktorový *Class Enironment Scale* (Frazer & Fisher, 1983), Social Anxiety Questionnaire for Children1 (Caballo et al., 2016) a Self-Efficacy Questionnaire for Children[2] (Muris, 2001). Demografické položky budou zahrnovat proměnnou pohlaví, vzdělávací výsledky, sociální status rodiny a třída (8. či 9.).

4 VÝZKUMNÝ VZOREK A SBĚR DAT

Výzkumný vzorek bude zahrnovat žáky základních škol 8. a 9. tříd v Jihomoravském kraji. Školy a třídy budou vybrány na základě dvoukolového náhodného výběru, kdy bude sestaven seznam základních škol Jihomoravského kraje a následně náhodně vybráno 10 škol, ve kterých bude zvolena vždy jedna 8. třída a jedna 9. třída. Žákům bude administrován (v rámci občanské výchovy) tištěný dotazník, který se bude skládat z demografických položek, škal pro měření testové a sociální úzkosti, akademické self- efficacy a třídního klimatu. Dotazníky budou vyhodnoceny nejprve zvlášť a pak bude posuzována statistická významnost jejich vzájemných vztahů. Sběr dat bude probíhat na podzim 2022.

5 ZÁVĚR

Výzkum přinese nezanedbatelná data odhalující míru testové úzkosti u žáků 8. a 9. tříd. Pozornost bude rovněž věnována nalezení významných, o teorii opřených, determinantů testového strachu ve vzorku těchto žáků. Bude zjištěno, zda žákovské self-efficacy hraje významnou roli ve formování jejich testové úzkosti, zda testová úzkost žáků významně nesouvisí s jejich sociální úzkostí či zda není testová úzkost významně ovlivněna klimatem třídy, sociálním statusem rodiny či učitelskou podporou. Realizace výzkumu nám rovněž umožní podrobné testování výzkumného nástroje v kontextu českých základních škol.

[1] Budou použity pouze 2 dimenze: mluvení s učitelem a kritika a ponížení.
[2] Bude použita pouze jedna dimenze: Akademická self-efficacy.

6 LITERATURA

Caballo, V. E. et al. (2016). The Social Anxiety Questionnaire for Children: cross-cultural assessment with a new self-report measure. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 38*(4), 695–709. (doi:10.1007/s10862-016-9562-x)

Chen, H. (2012). Impact of Parent´s Socioeconomic Status on Perceived Perental Pressure and Test Anxiety among Chinese High School Students. *International Journal of Psychological Studies,* 4(2), 235–245.

Dubois, D. L., & Tevendale, H. D. (1999). Self-esteem in childhood and adolescence: Vaccine or epiphenomenon? *Applied & Preventive Psychology,* 8, 103–117.

Gamer, J., Schmukle, S., Krausgrill, U., Eglof, B. (2008). Examining the Dynamics of the Implicit and the Explicit Self-Concept in Social Anxiety: Changes in the Implicit Association Test–Anxiety and the Social Phobia Anxiety Inventory Following Treatment, *Journal of Personality Assessment, 90*(5), 476–480.

Hill, K. (1972). Anxiety in the evaluative context. In W. W. Hartup (Ed.), The young child. Washington, DC*: National Association for the Education of Young Children, 2*, 225–263.

Muris, P. (2001). A brief questionnaire for measuring self-efficacy in youths. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, *23*, 145–149.

Sarason, I. (1981). *Test Anxiety, Stress and Social Support.* Technical Report: University of Washington.

Wren, D. et al. (2004). Measuring test anxiety in children: Scale development and internal construct validation. *Anxiety, Stress, Coping, 17*(3), 227–240

Yang, L. (2012). Students' perceptions of school climate and trait test anxiety. *Psychological reports, 111*(3), 761–764.

SEKCE 3

Učitelé a jejich vzdělávání, učení a rozvoj